ESHITISH QOBILIYATI ZAIF BOLALARDA O'YIN TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA BARMOQLARNING MOTORLI KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING KORREKTIV QIYMATI.

CHDPU Maxsus pedagogika: surdotarjimonlik
faoliyati yo'nalishi 3-bosqich talabalari
Ayimbetova Diyora Nurtazayevna
Aminova Saodat Farhod qizi
Sobirova Aisha Umid qizi
Ilmiy rahbar:**Ibadullayeva Sharofat Nurullayevna**
sharofatibadullayeva1984@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur ishda eshitish qobiliyati zaif bolalarda o‘yin texnologiyalari yordamida barmoqlarning motorli ko‘nikmalarini rivojlantirish masalasi yoritilgan. Mayda motorika rivojlanishi nutq, kognitiv jarayonlar va umumiy psixofizik rivojlanish bilan chambarchas bog‘liq ekani asoslangan. Tadqiqotda o‘yin texnologiyalarining barmoqlar chaqqonligi, harakat koordinatsiyasi va sensor integratsiyani rivojlantirishdagi samaradorligi tahlil qilingan. Shuningdek, o‘yin faoliyatining bolalarda motivatsiyani oshirishi va korreksion jarayonni samarali tashkil etishi ko‘rsatib berilgan.

Kalit so‘zlar: eshitish qobiliyati zaiflik, mayda motorika, o‘yin texnologiyalari, korreksiya, bolalar, sensor rivojlanish.

Аннотация: В данной работе рассматривается развитие мелкой моторики пальцев у детей с нарушением слуха с использованием игровых технологий. Обоснована тесная связь развития мелкой моторики с речевыми и когнитивными процессами. Проанализирована эффективность игровых технологий в развитии ловкости пальцев, координации движений и сенсорной интеграции. Также показано, что игровая деятельность повышает мотивацию детей и делает коррекционный процесс более эффективным.

Ключевые слова: нарушение слуха, мелкая моторика, игровые технологии, коррекция, дети, сенсорное развитие.

Annotation: This study examines the development of fine motor skills of fingers in children with hearing impairments through the use of game technologies. The close connection between fine motor development and speech as well as cognitive processes is highlighted. The effectiveness of game technologies in improving finger dexterity, motor coordination, and sensory integration is analyzed. It is also shown that play activities increase children’s motivation and enhance the corrective process.

Keywords: hearing impairment, fine motor skills, game technologies, correction, children, sensory development.

Kirish Eshitish qobiliyati zaif bolalarda nutq va kommunikativ rivojlanish bilan bir qatorda mayda motorika, xususan barmoqlarning harakatchanligi ham muhim o‘rin tutadi. Mayda motorika rivojlanishi nutq shakllanishi, kognitiv jarayonlar va umumiy psixofizik rivojlanish bilan chambarchas bog‘liqdir. Shu sababli zamonaviy maxsus pedagogikada o‘yin texnologiyalaridan

foydalanish orqali barmoqlarning motorli ko‘nikmalarini rivojlantirish samarali korreksion yo‘nalish hisoblanadi.

Asosiy qism

Mayda motorika — bu qo‘l va barmoqlarning nozik, aniq va muvofiqlashtirilgan harakatlarini bajarish qobiliyatidir. Eshitish qobiliyati zaif bolalarda ko‘pincha harakat koordinatsiyasi sust bo‘lib, bu nutq rivojlanishiga ham bilvosita ta’sir ko‘rsatadi.

O‘yin texnologiyalari bolalarda qiziqish va motivatsiyani oshiradi, shu bilan birga motorik mashqlarni tabiiy va samarali shaklda bajarishga yordam beradi. Masalan:

- plastilin bilan ishlash o‘yinlari
- mozaika yig‘ish
- konstruktor (lego) o‘yinlari
- tugma qadash va ip o‘tkazish mashqlari
- barmoq o‘yinlari (“Barmoqcha raqsi”, “Salomlashuv harakatlari”)

Bu o‘yinlar barmoqlarning kuchi, chaqqonligi va aniqligini rivojlantiradi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, mayda motorika va nutq markazlari bosh miyada o‘zaro yaqin joylashgan. Shu sababli barmoqlar harakatining rivojlanishi nutq faolligiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. O‘yin jarayonida qo‘l harakatlari faollashishi bilan birga eshitish, ko‘rish va taktil sezgilar ham rivojlanadi.

Eshitish qobiliyati zaif bolalarda o‘yinlar orqali quyidagi analizatorlar birgalikda ishlaydi:

- ko‘rish (vizual idrok)
- taktil sezgi (ushlab his qilish)
- harakat (motorika)

Bu integratsiya bolalarning atrof-muhitni yaxshiroq tushunishiga yordam beradi.

O‘yin jarayonida bola muvaffaqiyatga erishadi, bu esa uning o‘ziga ishonchini oshiradi. Shuningdek, qo‘l harakatlari orqali ijodiy faoliyat rivojlanadi va stress kamayadi.

O‘yin texnologiyalarining korreksion ahamiyati quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

- mayda motorikani rivojlantiradi
- qo‘l va barmoq harakatlarini aniqlashtiradi
- sensor integratsiyani kuchaytiradi
- nutq rivojlanishini qo‘llab-quvvatlaydi
- diqqat va xotirani rivojlantiradi
- ijtimoiy va emotsional faollikni oshiradi

Xulosa Xulosa qilib aytganda, o‘yin texnologiyalaridan foydalanish eshitish qobiliyati zaif bolalarda barmoqlarning motorli ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim korreksion ahamiyatga ega. Ular bolalarning harakat koordinatsiyasini yaxshilaydi, nutq rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi va umumiy psixofizik rivojlanishni faollashtiradi. Shu sababli logopedik va maxsus ta’lim jarayonida o‘yin texnologiyalarini keng qo‘llash tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Cole, E. B., & Flexer, C. (2019). Children with Hearing Loss: Developing Listening and Talking. Plural Publishing.
2. Moeller, M. P., et al. (2013). "Best Practices in Family-Centered Early Intervention for Children Who Are Deaf or Hard of Hearing." Journal of Deaf Studies and Deaf Education, 18(4), 429-445.
3. Yoshinaga-Itano, C. (2003). "From Screening to Early Identification and Intervention: Discovering Predictors to Successful Outcomes for Children With Significant Hearing Loss." Journal of Deaf Studies and Deaf Education, 8(1), 11- 30.Mahalliy manbalar:
4. Axmedova, M. (2021). "Eshitish qobiliyati zaif bolalarda nutqiy faollikni rivojlantirish texnologiyalari." Pedagogika fanlari doktori dissertatsiyasi. Toshkent. 5. Qodirov, S. T. (2020). Maxsus pedagogika: nogiron bolalar bilan ishlash nazariyasi va amaliyoti. TDPU nashriyoti.
5. Rasulova, D. (2019). "Logopedik ishning zamonaviy usullari." Xalq ta’limi jurnali, 4-son, 45-49.

References

1. Cole, E. B., & Flexer, C. (2019). Children with Hearing Loss: Developing Listening and Talking. Plural Publishing.
2. Moeller, M. P., et al. (2013). “Best Practices in Family-Centered Early Intervention for Children Who Are Deaf or Hard of Hearing.” Journal of Deaf Studies and Deaf Education, 18(4), 429–445.
3. Yoshinaga-Itano, C. (2003). “From Screening to Early Identification and Intervention: Discovering Predictors to Successful Outcomes for Children With Significant Hearing Loss.” Journal of Deaf Studies and Deaf Education, 8(1), 11–30.
4. Axmedova, M. (2021). Technologies for Developing Speech Activity in Children with Hearing Impairment. Doctoral dissertation in Pedagogical Sciences, Tashkent.
5. Qodirov, S. T. (2020). Special Pedagogy: Theory and Practice of Working with Children with Disabilities. TDPU Publishing House.
6. Rasulova, D. (2019). “Modern Methods of Speech Therapy Work.” Public Education Journal, Issue 4, 45–49.